

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин ім. Б.Д.
Гаврилишина
Кафедра міжнародних економічних відносин**

ТАЛЕЙКО Тетяна Андріївна

**ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ
КОНФЛІКТІВ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
освітньо-професійна програма
Міжнародні економічні відносини
кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «бакалавр»

Виконала студентка
групи МЕВ-41
Талейко Тетяна Андріївна

_____ підпис
Науковий керівник:
ст. викладач, кандидат наук PhD
Сохацький О.Ю.

_____ підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 20___р.
Завідувач кафедри

підпис

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ У МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТАХ.....	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ	16
2.1 Вплив економічних санкцій на розвиток міжнародних відносин.	16
2.2 Роль природних ресурсів у формуванні міжнародних конфліктів.....	23
РОЗДІЛ 3. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ З ЕКОНОМІЧНИМИ ПРИЧИНАМИ	27
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогоднішній глобальний контекст відзначається підвищеним рівнем напруги та нестабільності, вже 2 роки Європа поглинута найбільшою за останні 80 років війною. Близький Схід, де Ізраїль і сектор Газа перебувають у стані конфронтації, та Африка, де уряди стикаються з внутрішніми заколотами, під впливом зовнішніх сил, в особливості Росії та Китаю. У Південній Америці Венесуела демонструє агресивні наміри щодо Гаяни, а напруження між Сполученими Штатами та Китаєм у Тихому океані загрожує великомасштабним конфліктом через Тайвань. Світ перейшов від відносно мирного часу у стан хаосу з низкою локальних війн і перспективою світової війни. Глобалізація створила зв'язок між націями державами та континентами, що означає, що будь яка зміна в одній частині світу викличе неминучі зрушення в іншій. Тому важливо розуміти, що економічна складова в цій глобальній структурі взаємозалежності відіграє велику роль, якою не варто та не можна нехтувати.

Окрім того саме розуміння економічних причин та механізмів, які ведуть до міжнародних конфліктів, є ключовим для розробки стратегій запобігання та вирішення цих конфліктів. Таким чином, дослідження світового досвіду взаємодії економічних факторів на вплив міжнародних конфліктів є архіважливим для створення стабільного та мирного майбутнього.

Дослідження сутності поняття «міжнародні конфлікти» та впливу економічних інструментів на геополітику знайшли відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних учених та дослідників. Питання впливу економічного аспекту в міжнародних конфліктах досліджували Дубровський В., Приходько М., Компанієць О., Гаєць В., Дойл М., Шнайдер Д., Ферон Д., Лісон П., та інші. Незважаючи на значний обсяг обговорень та досліджень, світовий баланс схиляється до конфліктів та війн все більше

і більше. Додаткового вивчення та аналізу потребують сучасні умови розвитку економічної діяльності та співпраці країн, їх перешкоди на шляху до мирного існування.

Метою дипломної роботи є теоретико-практичне обґрунтування виникнення міжнародних конфліктів на основі економічних факторів та дослідження сучасних тенденцій у вирішенні цих конфліктів шляхом застосування санкцій та інших економічних інструментів і заходів. Робота спрямована на виявлення причин і взаємозв'язків виникнення конфліктів міжнародного рівня та визначення можливих заходів для їх подолання і створення сприятливої геополітичної ситуації.

Завдання:

- Визначити сутність поняття «міжнародні конфлікти» та його вплив на глобальну економіку;
- Проаналізувати залежність та вплив економічних факторів на конфлікти на глобальному рівні;
- Дослідити механізм застосування економічних санкцій та їх ефективність та вплив на міжнародні відносини;
- Визначити роль природних ресурсів, як причину формування конфліктів та боротьбу за контроль в економічному секторі та торгівлі;
- Охарактеризувати роль міжнародних організацій та установ у запобіганні та подоланні міжнародних конфліктів;
- Дослідити світовий досвід вирішення міжнародних конфліктів з економічними причинами .

Об'єктом дослідження є міжнародні конфлікти, їх причина та динаміка, зокрема ті, що зумовлені економічними факторами у контексті глобального економічного контролю та боротьби за владу.

Предметом дослідження є економічні фактори, які впливають на виникнення та розвиток міжнародних конфліктів, а також механізми та

інструменти економічного впливу, які використовуються для їх врегулювання і подолання.

Методи дослідження.

Під час дослідження було використано такі інструменти як порівняльний аналіз (зіставлення різних випадків міжнародних конфліктів для виявлення економічних інтересів окремих держав та причин утворення конфліктів), метод кейс-стаді (глибокий аналіз окремих випадків міжнародних конфліктів, де ключовими факторами були економічні інтереси, ресурси чи санкції), статистичний аналіз (використання статистичних даних для вивчення взаємозв'язків та впливу на інтереси та розвиток потенційних загроз), систематичний аналіз (вивчення міжнародних конфліктів як комплексних систем, що включають політичні, економічні, соціальні та культурні компоненти), метод прогнозування (оцінка потенційних сценаріїв розвитку міжнародних конфліктів на основі аналізу поточних економічних тенденцій та політик) та графічний метод (для відображення тенденцій основних показників). Інформаційною базою дослідження є книги, монографії, наукові публікації в спеціалізованих журналах, матеріали міжнародних організацій, статистична інформація, експертні оцінки дослідників.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ У МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТАХ

Міжнародні конфлікти є складним та динамічним явищем у сфері міжнародних відносин, яке можна аналізувати з безлічі різних перспектив. Кожен міжнародний конфлікт унікальний і відрізняється від інших за причинами виникнення, засобами ведення, складом конфліктуючих сторін і учасників, а також за специфікою свого перебігу.

Міждержавні конфлікти беруть свій початок в міжнародних відносинах. Основними суб'єктами міжнародних відносин є держава та її інститути, міждержавні об'єднання, різні недержавні організації та міжнародні недержавні об'єднання. Всі ці структури відіграють ключову роль у побудові внутрішньої та зовнішньої політики спрямованої на задоволення власних інтересів кожної з держав на світовій арені, створюючи умови для взаємовідносин і формування порядку держави самостійно чи у коаліції держав.

Інтереси, цілі, цінності та погляди суб'єктів конфлікту відображають життєві потреби та прагнення конкретного народу або значної його частини, зокрема ті, що стосуються існування, безпеки та добробуту цього народу і його держави. Проблеми міжнародних конфліктів є предметом спеціального вивчення та практичної діяльності Організації Об'єднаних Націй. Наприклад, щорічник 1994 року "Міжнародна безпека і роззброєння" значною мірою присвячений аналізу міжнародних конфліктів, їх запобіганню та вирішенню.[1]

По-перше, поняття "національні інтереси" зазнало значних змін у зв'язку з процесом глобалізації. Глобалізація суттєво вплинула на диверсифікацію ринків та створення нових можливостей для країн у формуванні відносин на основі економічних вигод. Відкриття нових ринків дозволило компаніям і державам торгувати з більшою кількістю країн, що призвело до зростання експорту та імпорту, підвищення конкуренції та

збільшення споживчого вибору. Це сприяло економічному зростанню, оскільки країни могли ефективніше використовувати свої ресурси, підвищуючи продуктивність і доходи.

Крім того, глобалізація створила інвестиційні можливості, оскільки компанії шукали вигідні місця для виробництва і продажу своїх товарів. Це призвело до притоку іноземних інвестицій, створення нових робочих місць і підвищення життєвого рівня в багатьох країнах. Інтеграція у світову економіку також сприяла зменшенню митних тарифів та інших торгових бар'єрів, що полегшило обмін товарами і послугами між країнами, сприяючи збільшенню обсягів торгівлі та економічної співпраці.

Для координації економічної діяльності та максимізації вигод було створено ряд міжнародних організацій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк. Ці організації сприяють розробці спільних правил торгівлі, наданню фінансової допомоги та підтримки економічного розвитку. Глобалізація також посилила міжнародну співпрацю, оскільки країни мають більше стимулів для спільного вирішення глобальних проблем, таких як зміни клімату, міжнародна безпека, боротьба з бідністю та охорона здоров'я. Це створило умови для розвитку нових альянсів і партнерств, спрямованих на досягнення спільних цілей.

Швидке поширення технологій і інновацій між країнами дозволило менш розвиненим державам швидше інтегрувати сучасні технології в свої економіки, підвищуючи їх конкурентоспроможність і продуктивність. Загалом, глобалізація стимулювала диверсифікацію ринків та створення можливостей для економічної співпраці між державами, що призвело до створення міжнародних організацій і сприяло глобальному економічному розвитку.

По-друге, глобалізація, хоча і принесла численні переваги, також мала свої негативні наслідки, які могли значно вплинути на відносини між

країнами та створити можливості для маніпуляцій та конфліктів. Зокрема, збільшення економічної нерівності між багатими і бідними країнами, а також всередині самих країн, спричинило соціальну нестабільність і створило умови для політичних конфліктів та популізму. Посилення впливу міжнародних корпорацій та фінансових інституцій часто обмежувало можливості урядів контролювати власні економіки, що могло викликати обурення серед населення і привести до політичних та соціальних конфліктів.

Глобалізація сприяла поширенню західних культурних цінностей, що могло призводити до втрати місцевих культурних традицій і викликати напруженість між культурами, ставши джерелом соціальних конфліктів. Інтенсивне економічне зростання і промислова діяльність в умовах глобалізації спричинили значні екологічні проблеми, такі як зміни клімату, забруднення навколишнього середовища і виснаження природних ресурсів, що викликало конфлікти за ресурси і проблеми з міжнародною екологічною політикою.

Країни, особливо ті, що розвиваються, стали сильно залежними від зовнішніх ринків і іноземних інвестицій, що робило їх вразливими до зовнішніх економічних шоків і маніпуляцій з боку сильніших економік. Глобалізація сприяла розширенню мережі транснаціональної злочинності, включаючи торгівлю людьми, наркотиками і зброєю, що викликало нові виклики для міжнародної безпеки і правопорядку. В умовах глобалізації зросла можливість для великих держав і транснаціональних корпорацій впливати на політику інших країн через економічні важелі, що створювало умови для політичних маніпуляцій, втручання у внутрішні справи держав і підриву демократичних процесів.

Соціальні наслідки глобалізації включали зниження рівня соціального захисту і погіршення умов праці, особливо в країнах з низьким рівнем життя, що викликало соціальне невдоволення і призводило до

протестів і страйків. В умовах глобальної конкуренції часто виникають торговельні конфлікти між країнами, які використовують протекціоністські заходи для захисту своїх економік, що може призвести до торговельних війн і економічної нестабільності. Глобалізація зробила країни більш взаємозалежними, що збільшило їх вразливість до глобальних економічних криз, фінансових криз, епідемій та інших глобальних проблем, які швидко поширюються і мають значні наслідки для всіх країн.

Ці негативні наслідки глобалізації підкреслюють важливість розробки міжнародних механізмів регулювання та співпраці, щоб мінімізувати ризики і забезпечити справедливий розподіл вигод від глобальної інтеграції.

Існує велика кількість теорій та економічних шкіл, які з часом під впливом історичних подій та еволюції людства переросли у більші та більш розгалуженні напрями. Однозначно на даний момент складно оприділити один тип політично-економічного напрямку, адже відбулось переплетіння поглядів та зміна систем, проте існує кілька теорій, які на даний момент варто вказати і пояснити, що саме вони є певним підґрунтям для міжнародних економічних відносин та саме на основі цих теорій та відносин будується світовий баланс або ж утворюється низка міжнародних конфліктів.

Теорія залежності: Відповідає на ресурсну залежність та конкуренцію. Ця теорія пояснює, як багаті країни експлуатують бідніші країни, використовуючи їхні природні ресурси, що веде до економічної залежності та потенційних конфліктів.

Варто зазначити, що не лише бідні країни є «жертвою» залежності ресурсів, через вищезазначені явища впливу глобалізації, навіть така країна як Німеччина залежить від природних ресурсів Китаю. У 2022 році Китай експортував до Німеччини 27 тонн галію, на той час це 55% загального імпорту, а також поставив 3 тонни германію, ці два важливі елементи є

визначальними у напівпровідниковій промисловості. Яка в сучасному світі відіграє критичну роль, а також є перевагою для Тайваню у стриманні Китаю, та підтримці зі сторони США.[2,3]

Теорія нерівності :Аналізує вплив економічної нерівності на суспільство. Високий рівень нерівності може викликати соціальну напругу та конфлікти, як внутрішні, так і міжнародні.

Яскравим прикладом є конфлікт між Ізраїлем та Палестиною, який виник не лише через глибокі історичні, політичні, релігійні та соціальні причини, але також через економічні фактори та прагнення Ізраїлю контролю над смугою Гази, задля співпраці з Єгиптом і Саудівською Аравією, оскільки всі три країни поділяють інтереси в розвитку та оптимізації економічного потенціалу в регіоні Червоного моря.[4] Через відсутність повноцінної економічної інтеграції Палестини з світовими ринками, економічні можливості палестинців обмежені, що призводить до соціально-економічної фрустрації.

Марксистська економічна теорія: Фокусується на класовій боротьбі та економічній нерівності. Марксистські ідеї можуть допомогти пояснити, як економічна нерівність і боротьба за ресурси можуть призводити до конфліктів.

Класова боротьба та економічна нерівність у Венесуелі, де багатства від нафти зосереджені в руках невеликої еліти, викликали внутрішні конфлікти та міжнародне втручання. У 2019 році США, Китай, Росія та інші країни стали активними гравцями в цьому конфлікті, підтримуючи різні сторони в боротьбі за контроль над ресурсами.

Теорія міжнародної торгівлі: Пояснює ефекти глобалізації та економічної інтеграції. Класичні та сучасні теорії міжнародної торгівлі (як-от теорія порівняльної переваги) допомагають зрозуміти, як торговельні відносини впливають на економічну залежність і конфлікти.

Вихід Великобританії з Європейського Союзу у період з 2016 року до 2020 року під назвою Брекзит (Brexit) мав значні наслідки для міжнародної торгівлі. Класичні та сучасні теорії міжнародної торгівлі пояснюють, як розрив економічної інтеграції між Великобританією та ЄС призвів до нових торговельних угод, тарифних змін та економічних перестановок, що вплинули на глобальну торгівлю.

Згідно з аналізом Goldman Sachs, економіка Великобританії після Брекзиту "значно відстає" від інших розвинених країн. За останні вісім років, економічне зростання країни було на 5% менше в порівнянні з іншими країнами. Однак банк визнає складність виокремлення впливу Брекзиту з інших економічних подій, таких як пандемія Covid-19 та енергетична криза. Втрата Британією 4-8% реального ВВП може бути через скорочення торгівлі, зниження інвестицій та дефіцит робочої сили через зменшення імміграції з ЄС. Уряд Великої Британії запевняє, що максимально використовує свободи, надані Брекзитом, для зростання економіки, включаючи скасування закону ЄС про фінансові послуги. Торгівля та інвестиції Великої Британії упали приблизно на 15% після голосування за вихід з ЄС.[5] Також голосування за Брекзит викликало нові обговорення щодо статусу Шотландії та Північної Ірландії у Великій Британії. У зв'язку з цими подіями, з'явилися нові рухи за незалежність в обох регіонах.[6]

Теорія ігор: Використовується для аналізу стратегічної взаємодії між державами в умовах торговельних воєн і конфліктів за ресурси. Теорія ігри допомагає зрозуміти, як країни приймають рішення в умовах конкуренції і конфлікту.

У теорії ігор рівновагою Неша називається сукупність дій і стратегій у грі з двома чи більше гравцями, згідно з якою кожен з них використовує оптимальну стратегію, передбачаючи дії суперника.[7] Після виходу США з ядерної угоди з Іраном у 2018 році, стратегічна взаємодія між цими

країнами стала об'єктом аналізу з позицій теорії ігор. Взаємні санкції, погрози та військові маневри ілюструють, як держави приймають рішення в умовах конкуренції і конфлікту, намагаючись знизити ризики та максимізувати свої вигоди. США і Іран приймають рішення в умовах неповної інформації про реальні наміри і можливості одне одного

Теорія ігор забезпечує математичний апарат для аналізу стратегічної взаємодії в умовах конфліктів, допомагаючи зрозуміти та передбачити можливі дії та їх результати. Це критично важливо для прийняття рішень у сфері міжнародних відносин та забезпечення національної безпеки.[8]

Теорія технологічних змін: Розглядає вплив технологічних інновацій на економіку та ринок праці. Теорія Шумпетера про "креативну деструкцію" пояснює, як технологічні зміни можуть спричиняти економічні зрушення і соціальні конфлікти.

Конфлікт між США та Китаєм (2018-2023) стосовно технологічного домінування, зокрема щодо компанії "Huawei" та 5G технологій, ілюструє теорію Шумпетера про "креативну деструкцію". Технологічні зміни створили нові економічні можливості та викликали геополітичну напругу, оскільки обидві країни прагнуть контролювати стратегічні технології.

Звичайно, важливо підкреслити, що в сучасному світі теорії політично-економічного напрямку не просто існують поруч, але взаємодіють із такими інструментами, як санкції. Санкції виступають не лише як засіб тиску, але й як реакція на економічні, політичні та соціальні виклики. Таким чином, вони стають складовою частиною стратегічної взаємодії між країнами, яка базується на різноманітних теоретичних підходах. Санкції - це політичний та економічний інструмент для коригування поведінки країн, компаній чи окремих осіб. Такий інструмент застосовується, щоб чинити вплив на різні сфери діяльності. Санкції поділяються на кілька основних видів:

- Економічні санкції;

- Дипломатичні санкції;
- Військові санкції;
- Спортивні санкції;
- Екологічні санкції.

Суверенні держави застосовують санкції, коли дипломатичні домовленості не приносять бажаних результатів. Санкції дозволяють значно обмежити ресурси цільових організацій чи інституцій, наприклад, фінансові, технологічні чи військові. В кожному окремому випадку санкції накладаються на період, який вважається достатнім для досягнення бажаних цілей. Теоретично санкції може запровадити будь-яка країна в будь-який час, але найефективніше вони працюють, коли є міжнародна угода про їх застосування. Чим більше країн погоджуються на запровадження санкцій, тим більший вплив вони мають. Оскільки санкції тісно пов'язані з міжнародними відносинами, вони переплітаються з концепцією міжнародного права.

Економічні та торговельні санкції є одними з найбільш застосовуваних та впливових. Вони можуть приймати різні форми, залежно від намірів та бажаних результатів:

Ембарго - заборона торгівлі з певною країною. Як правило, ембарго забороняє будь-яку торгівлю, але може бути обмежене до конкретних галузей, товарів чи послуг. Мета ембарго - покарати країну за її дії, позбавити ресурсів для продовження неприйнятної політики та змусити змінити поведінку для зняття ембарго.

Експортні обмеження - заборона постачання певних товарів, послуг чи інтелектуальної власності до країни під санкціями. Використовується для обмеження доступу до критично важливих товарів, зменшення загрози або примусу до дотримання міжнародних законів.

Обмеження на імпорт - заборона отримання певних товарів, послуг чи інтелектуальної власності від країни під санкціями. Мета - обмежити потік капіталу до країни, зменшивши її прибутковий експорт.

Експортний контроль - заборона експорту контрольованих товарів та послуг до санкційних країн. Це захисний захід для обмеження використання товарів, які можуть загрожувати національній та міжнародній безпеці.

Контроль капіталу - заборона інвестицій в країни, галузі чи компанії під санкціями або обмеження доступу до міжнародних ринків. Мета - ускладнити фінансову підтримку незаконної діяльності та стимулювати зміну поведінки.

Заморожування або конфіскація активів - активи осіб, компаній або країн під санкціями можуть бути заморожені або арештовані, обмежуючи їх використання. Це засіб тиску для дотримання міжнародного права.

Обмеження на поїздки - заборона подорожей до країн, що застосовують санкції, для осіб під санкціями. Це може стосуватися як окремих осіб, так і всієї нації.

Яскравим прикладом є блокада (ембарго) Куби, яку оголосили Сполучені Штати в 1958 році, є найтривалішою у світовій історії. Починалася вона з обмеження у торгівлі зброєю, але швидко розширилася на всю торгівлю. Цей приклад показує вплив санкцій на міжнародну торгівлю та відносини і триває вже більше півстоліття. Блокада перешкоджає фінансовим установам здійснювати трансфери з та на Кубу, а громадяни не можуть взаємодіяти з американськими бізнесами. Організації мають дотримуватися цих санкцій, оскільки порушення може призвести до покарання. Блокада Куби є свідченням того, що невиконання світових законів може призупинити економічний розвиток і зростання

країни. Також прикладом колективного впливу є санкції ООН проти Південної Африки під час апартеїду

У листопаді 1962 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй запровадила економічні санкції, щоб засудити політику апартеїду в Південній Африці та змусити її змінити цю політику. До кінця 1980-х років 25 країн запровадили різні торговельні санкції проти Південної Африки, чинячи величезний тиск з метою покласти край апартеїду, що стало реальністю до 1994 року.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДГИХ КОНФЛІКТІВ

2.1 Вплив економічних санкцій на розвиток міжнародних відносин.

Економічні санкції, коли вони застосовуються колективною групою країн, можуть мати значний і далекосяжний вплив на міжнародні відносини. Для того, щоб це спрацювало, організації повинні зробити свій внесок у забезпечення їхнього дотримання.[9]

На цей час, такі країни як Росія, Іран та Китай почали зміцнювати свої економічні та політичні зв'язки. Після введення торгового ембарго США проти Ірану в 2020 році (через два роки після виходу з угоди, яка обмежувала ядерну програму Ірану, вона повторно ввела торгове ембарго); в січні були оголошені нові санкції, щоб покарати Іран за підтримку терористичних рухів (ХАМАСу та повстанців-хуситів) та західних санкцій проти Росії у 2022 році, ці країни об'єднуються на основі спільної протидії західному впливу та прагнення до багатопольярного світу. Китай підписав 25-річну "стратегічну угоду" з Іраном у 2021 році і заявив про "безмежне" партнерство з Росією. Всі три країни є активними членами організації БРІКС. Двостороння торгівля зростає, розробляються плани щодо безмитних зон, нових платіжних систем і торгових шляхів, що оминають західний контроль. Працюючий антизахідний альянс може уникати санкцій, вигравати війни і залучати інших зловмисних акторів.

Китай давно є великим покупцем нафти у нафтових держав, включаючи Іран і Росію. Відтоді як Європа почала уникати їх, Китай купує нафту за зниженою ціною. Поставки з західних портів Росії зросли до 500 тисяч барелів на день з менш ніж 100 тисяч до війни, за оцінками економіста Ріда Л'Енсона з компанії з обробки даних – «Kpler».[10] У грудні імпорту російської нафти досяг 2,2 млн б/д, або 19% від загального обсягу Китаю, порівняно з 1,5 млн б/д два роки тому. У другій половині минулого року експорт Ірану до Китаю в середньому становив 1 млн б/д, що на 150%

більше порівняно з аналогічним періодом 2021 року. У той час як західні санкції дозволяють будь-кому за межами Великої сімки, все ще імпортувати російську нафту, а іранська енергетична галузь підпадає під так звані вторинні санкції, які обмежують треті країни. Росія та Іран не мають іншого вибору, окрім як продавати Китаю. Навпаки, Китай підпадає під обмеження лише на імпорт західних технологій — він не стикається з фінансовими заборонами чи торговим ембарго. Тому і купує нафту в інших країнах, що дає йому перевагу в переговорах зі своїми союзниками. Китай отримує російські та іранські поставки зі знижкою 15-30 доларів за барель до світової ціни на нафту, а потім переробляє дешеві вуглеводні, перетворюючи їх на більш вартісну продукцію. Виробничі потужності його нафтохімічної промисловості зросли більше за останні два роки, ніж у всіх інших країнах разом узятих з 2019 року. Китай також виробляє величезні обсяги продуктів нафтопереробки.

З зростанням торгівлі виникають проблеми, пов'язані з обмеженою залежністю Китаю від постачальників сировини, а також нестабільністю фінансових механізмів і зняттям санкцій. Китай зробив спроби розширити свій експорт в Росію та Іран, зростанням постачання товарів та машин, проте наявність санкцій і недостатність спільних банківських каналів ускладнює розвиток більш прогресивної співпраці. Китай збільшує експорт автомобілів до обох країн, проте обсяги все ще залишаються низькими порівняно з розмаїттям товарів, що експортуються на Захід. Китайські іноземні інвестиції в Іран також залишаються невеликими, не своєю спеціалізацією та недостатністю ризику. Іран і Росія також потребують інвестицій для підтримки економіки в довгостроковій перспективі і в боротьбі з санкціями. Усі ці проблеми приводять до того, що іранським та російським компаніям важко забезпечити спеціалізовані та якісні товари, а також забезпечити розвиток своєї власної обробної промисловості. Однак, водночас, розширення торгівлі між цими країнами може стати сприятливим

кроком у напрямку зміцнення економічного співробітництва та зменшення залежності від західних країн. Китай має великі потреби в сировині, що дає можливості російським та іранським компаніям зміцнити свої позиції на ринку. У будь-якому випадку, розвиток торгівлі між Китаєм, Росією та Іраном залежить від багатьох факторів, включаючи санкції, обмеження залежності, торговельні бар'єри та нестабільність фінансових механізмів. Проте, за наявності вірного розвитку і інвестицій, ця торгівля може стати важливим стимулом для економічного зростання та зміцнення позицій цих країн в світовій економічній системі.

Повертаючись до вище згаданої організації БРІКС, в яку на даний момент входить Бразилія, Росія, Індія, КНР, ПАР, Єгипет, Іран, ОАЕ, Саудівська Аравія та Ефіопія, у світовому ВВП зросла з 8% у 2001 році до 30-35% у 2024 році. На протиставлення частка економік G7 за той самий період впала з 65% до 43%, а також за чисельністю населення на першу припадає 50% населення світу, тоді як на другу лише 10%.

БРІКС	2023 ВВП (млн, \$)	Частка від світового ВВП
Китай	\$19,374	18%
Індія	\$3,737	4%
Бразилія	\$2,081	2%
Росія	\$2,063	2%
Південна Африка*	\$399	0.4%
Саудівська аравія*	\$1,062	1%
Аргентина*	\$641	0.6%
ОАЕ*	\$499	0.5%
Єгипет*	\$387	0.4%
Іран*	\$368	0.4%
Ефіопія*	\$156	0.2%
Разом	\$30,767	29%

Велика сімка(G7)	2023 ВВП (млн, \$)	Частка від світового ВВП
США	\$26,855	25%
Японія	\$4,410	4%
Німеччина	\$4,309	4%
Велика Британія	\$3,159	3%
Франція	\$2,923	3%
Італія	\$2,170	2%
Канада	\$2,090	2%
Разом	\$45,916	43%

Рис. 2.1 Порівняння ВВП країн учасниць БРІКС та Великої сімки.[11]

У зв'язку з такими змінами, 18 жовтня Міністерство фінансів США оголосило про негайне зняття американських санкцій, з Венесуели, країни

з найбільшими у світі доведеними запасами нафти, які роками накладалися на нафтовий, банківський та гірничодобувний сектори. Послаблення, спочатку терміном на шість місяців, стало визнанням угоди, яку представники режиму Ніколаса Мадуро досягли напередодні на Барбадосі з політичною опозицією. Угода визначила певні умови щодо проведення вільних і чесних виборів, запланованих на наступний рік.

Скасування більшості санкцій одним махом знаменує собою завершення попередньої стратегії американської адміністрації, яка передбачала поступове послаблення обмежень. Західний дипломат у Каракасі заявив: «Пріоритети змінилися для всіх нас».[12] Конфлікти в Україні та на Близькому Сході викликали новий інтерес до потенціалу Венесуели знову стати важливим постачальником світової енергії.

Як наслідок, американським громадянам і юридичним особам, а також майже всім іншим - за винятком уряду Росії та її громадян - було дозволено вести бізнес з венесуельською державною нафтовою компанією «Petróleos de Venezuela SA», скорочено PDVSA. Були зняті деякі обмеження на ведення справ з центральним банком Венесуели. Також було знято заборону на вторинну торгівлю венесуельськими державними облігаціями, що призвело до різкого зростання їхньої ціни. Державна гірничодобувна компанія «Minerven» більше не підпадає під санкції. Однак фізичні особи, включаючи пана Мадуро та ще понад 110 осіб, залишаються об'єктом ембарго.

Уряд Венесуели довгий час пояснював економічні труднощі країни американськими санкціями, незважаючи на те, що ці санкції діють відносно короткий період часу. Хоча Сполучені Штати почали запроваджувати санкції проти Венесуели ще у 2000-х роках, коли при владі перебував попередник пана Мадуро, Уго Чавес, спочатку ці заходи були дуже обмеженими і стосувалися приблизно двох десятків осіб. У 2017 році адміністрація Дональда Трампа, яка раніше називала режим Мадуро, разом

з Кубою та Нікарагуа, частиною соціалістичної «трійки тиранії», заборонила американцям торгувати новими борговими зобов'язаннями, випущеними як державою, так і PDVSA. Однак найбільш ефективні санкції були запроваджені лише у 2019 році. Санкції були застосовані невдовзі після інавгурації Мадуро на другий шестирічний термін, після сфальсифікованих виборів, на яких більшість його серйозних опонентів були позбавлені можливості балотуватися. Під ембарго потрапили сотні людей і десятки компаній. Метою цих заходів, запроваджених одночасно з визнанням Сполученими Штатами лідера обраної Національної асамблеї Хуана Гуайдо законним президентом Венесуели, було повалення Мадуро. Однак Мадуро залишається при владі, а претензії Гуайдо на президентство відтоді стали неспроможними, багато його колишніх колег проголосували за його відставку, і тепер він живе у вигнанні в Сполучених Штатах.[13] Причин, чому ця спроба провалилася, багато. Одна з них полягає в тому, що венесуельська армія, чиє керівництво вже давно є бенефіціаром кумівства режиму, залишилася вірною президенту, якого вона знала. Інша причина провалу спроб усунути пана Мадуро від влади полягає в тому, що режим санкцій, хоч і здається суворим, насправді відносно легко обходився. Починаючи з 2019 року, посередники з Мексики на Близькому Сході допомагали в торгівлі венесуельською нафтою, зазвичай на незалежні нафтопереробні заводи в Китаї, через посередників у Малайзії. Кораблі завантажували і вивантажували нафту в морі, вимикали свої відстежувальні транспондери або навіть змінювали свої назви, щоб уникнути виявлення. Нафта продавалася на чорному ринку зі знижкою до 50% від світової ціни. Ця домовленість зблизила режим з іншими антиамериканськими урядами, зокрема з Іраном, який у 2020 році почав постачати Венесуелі бензин і надіслав своїх техніків для ремонту застарілих нафтопереробних заводів. Вважається, що ця підтримка значною мірою була оплачена золотом, отриманим з нелегальних копальнь.

Архітектором значної частини санкцій був Тарек Ель-Айссамі, колишній міністр нафти, який висловив підтримку розслідуванню корупції. Це розслідування виявило, що PDVSA не отримала оплати за понад 80% відвантаженої нафти на суму 21 мільярд доларів.

Нещодавнє повернення до відносної нормальної ситуації вітається довгостроковими трейдерами. Один венесуельський бізнесмен розповідає про складну платіжну схему, розроблену для обходу санкцій, яку він описує як схожу на систему «хавала» - відсилення до системи безготівкової торгівлі, заснованої на довірі, що виникла у восьмому столітті. «Ви надсилаєте гроші особі за кордон, а інша особа у Венесуелі надає вам готівку або криптовалюту». [14]

Франциско Моналді з Університету Райса в Х'юстоні, штат Техас, припускає, що зняття санкцій з PDVSA може обернутися для венесуельського режиму неочікуваним успіхом. Однією з перших угод, про яку було домовлено, стала угода з «PetroChina», другою за величиною державною нафтовою компанією Китаю. Вважається, що PetroChina близька до укладення контракту на купівлю 265 000 барелів венесуельської нафти на день, що становить приблизно дві третини обсягу, який раніше експортувався на чорний ринок. Тепер ці барелі будуть продаватися за ринковими цінами. З американського боку, ліцензія, видана адміністрацією Байдена американському нафтовому гіганту Chevron, який утримує свої позиції у Венесуелі, призвела до того, що 100 000 барелів на день надходить до Сполучених Штатів. Очікується, що ця цифра може зрости на 50% до кінця року в контексті нових умов без санкцій.[15]

Тим не менш, аналітики зазначають, що повернення венесуельської нафти на світовий ринок навряд чи матиме значний вплив ні на пропозицію, ні на ціну. Продуктивність PDVSA залишається нижчою за очікування. Навряд чи її вдасться суттєво підвищити в найближчій перспективі, особливо зважаючи на те, що санкції були скасовані лише на півроку. Після

років недоінвестування та поганого управління компанія значно знизила свої показники порівняно з піковими показниками 1980-х і 1990-х років, коли вона була однією з найпродуктивніших нафтових компаній у світі. Цей спад мало турбує Мадуро, який продемонстрував дивовижну здатність до виживання протягом десяти років перебування при владі. Нинішня мета Мадуро напередодні виборів, запланованих на другу половину 2024 року, полягає в тому, щоб забезпечити фінансові ресурси для зміцнення своєї бази підтримки. Вільна економіка та подвоєння вартості первинного експорту допоможуть досягти цього. Передвибори опозиції, що відбулися 22 жовтня, показали явного переможця - Марія Коріна Мачадо, консервативний ринковий господар, перемогла з переважною більшістю в 92% голосів. з 2015 року. Це створює дилему для режиму.

Зважаючи на попередній виклад інформації на рисунку можна побачити мапу світу де накладаються санкції, як відносно країни так і окремих її осіб. До переліку країн входять: Венесуела, Гаїті, Гватемала, Нікарагуа, Гвінея, Нігер, Лівія, Конго, Південний Судан, Судан, Зімбабве, Сомалі, Ємен, Афганістан, Ірак, Іран, Туреччина, Сербія, Боснія і Герцеговина, Україна, Білорусь, Росія, Китай, Північна Корея, М'янма.[16]

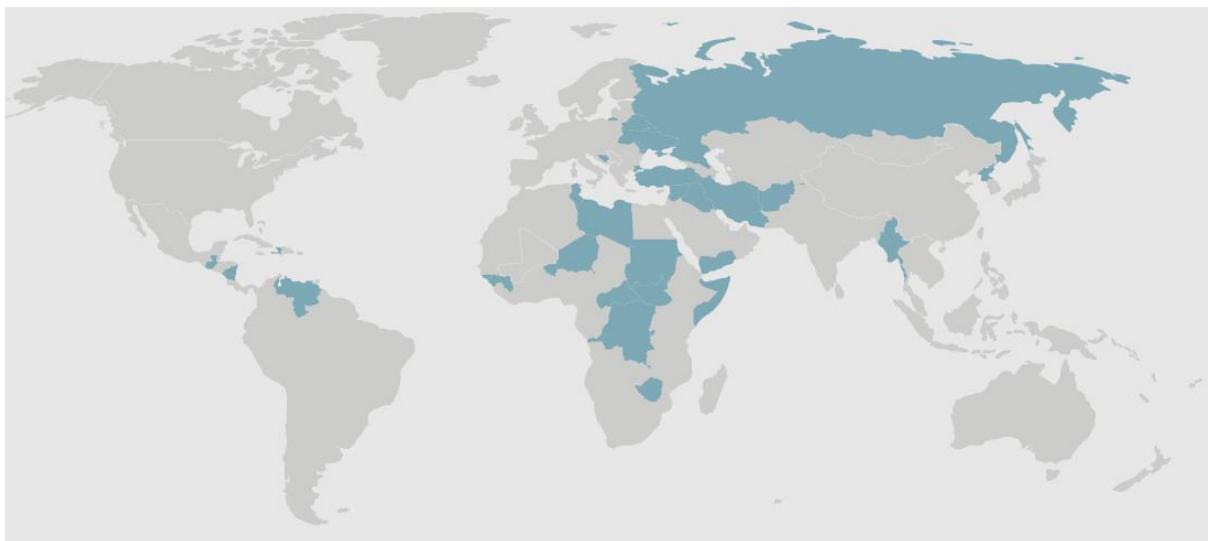

Рис. 2.2. Мапа країн в яких діють санкції[16]

2.2 Роль природних ресурсів у формуванні міжнародних конфліктів.

Після 1 січня 2024 року, коли нові члени приєдналися до БРІКС, на групу припало 42% світової пропозиції нафти (завдяки новим членам та Росії) і 36% світового попиту (завдяки Китаю та Індії). У номінальному вираженні за обсягами постачання нафти БРІКС лише трохи відстає від ОПЕК. Прагнення країн БРІКС використати свій імідж захисників утиснених маскує їхні першочергові національні інтереси. Китай, який економічно переважає всіх інших членів разом узятих, відіграє ключову роль у політиці групи. Єдиною країною, яка може протистояти впливу Китаю, є Індія, яка вже є п'ятою за величиною економікою світу та найбільш населеною країною на планеті.

Китай та Індія, найбільші імпортери нафти у світі, прагнули включити до свого блоку провідних виробників нафти, маючи серед членів вже Росію. Незважаючи на те, що Іран та Саудівська Аравія є ворогами, вони можуть задовольнити потреби Пекіна та Делі в нафті. Нафтова експансія БРІКС має також другорядний порядок денний – дедоларизацію. Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Азійський банк розвитку є основними міжнародними інституціями, через які Захід координує встановлений ним порядок, але долар США є життєвою силою всього механізму.

Долар залишається беззаперечним лідером, на нього припадає майже 90% валютних операцій і 60% світових резервів, тоді як на китайський юань – лише 4,3%. Однак у 2023 році 1/5 світової торгівлі нафтою відбулася без долара, що підкреслює прагнення до повалення долара та розвитку нової системи обміну капіталів. Китай та Індія прагнуть стабільності та контролю на ринку поставок нафти та хочуть платити за сировину у власній валюті, оминаючи долар. Наприклад, Китай імпортує іранську нафту, розплачуючись за неї юанями, використовуючи тіньовий флот. Індія також

укладає угоди з новими членами БРІКС, такими як Об'єднані Арабські Емірати, оплачуючи нафту в рупіях. Росія також продає нафту Китаю та Індії, використовуючи тіньовий флот після введення санкцій та відключення від системи SWIFT.

Цей напрямок розвитку БРІКС, підкреслює прагнення до створення альтернативної глобальної економічної системи, в якій домінуючу роль відіграватимуть власні валюти країн-членів, а не долар США. Китай купив у Росії нафти на 60 мільярдів доларів за два роки поспіль у 2022 і 2023 роках, хоча правильніше було б сказати на 430 мільярдів юанів, оскільки майже всі транзакції здійснюються в китайській валюті. Схоже явище спостерігається у відносинах між Москвою та Делі. Росія прагнула перенаправити постачання нафти з Європи в Азію, і частка російської нафти в імпорті Індії зросла з 2% до війни до 35% у 2023 році. Однак, коли Індія почала платити за нафту в рупіях, виникла проблема: через торговельний дисбаланс у Москви залишилося багато індійських рупій, які вона не може витратити.

Ця ситуація ілюструє одне з багатьох обмежень торгівлі у власній валюті без долара. Обмін має сенс лише тоді, коли торговельний баланс обох сторін приблизно рівний, що рідко буває через ринкову конкуренцію та диверсифікацію. Китай є певним винятком, оскільки він є найбільшим у світі виробником товарів і найбільшим споживачем вуглеводнів. Проте навіть Індія матиме проблеми з просуванням власної валюти, не кажучи вже про російський рубль чи бразильський реал. Створення спільної валюти – валюти БРІКС – передбачає створення центрального банку, що означає втрату незалежності в монетарній політиці, на що жодна країна не готова. Виходячи з фактів БРІКС не мають формальних структур та інституцій, а лише створюють видимість дій у прагненні завоювати громадську думку держав глобального півдня. БРІКС зміщується в бік підпорядкованості і форми проксі-платформи для забезпечення національних інтересів Пекіна

та нанесення удару по нинішньому світовому порядку. Зацікавленість і готовність деяких країн, а саме: Алжир, Аргентина, Бахрейн, Бангладеш, Білорусь, Індонезія, Казахстан, Мексика, Нігерія, Нікарагуа, Сенегал, Таїланд, Уругвай, Венесуела і В'єтнам, варто сприймати не як схвалення того, як працює ця група, а бажання бути почутими і прагнення брати участь на глобальному рівні.[17] Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК) залишається однією з найбільш впливових організацій у світі завдяки своїй домінуючій ролі на глобальному ринку нафти. Члени ОПЕК, такі як Саудівська Аравія, Ірак, Іран, Венесуела та інші, контролюють значну частку світових нафтових запасів і виробництва. Це дає їм значний вплив на світову економіку і політику.

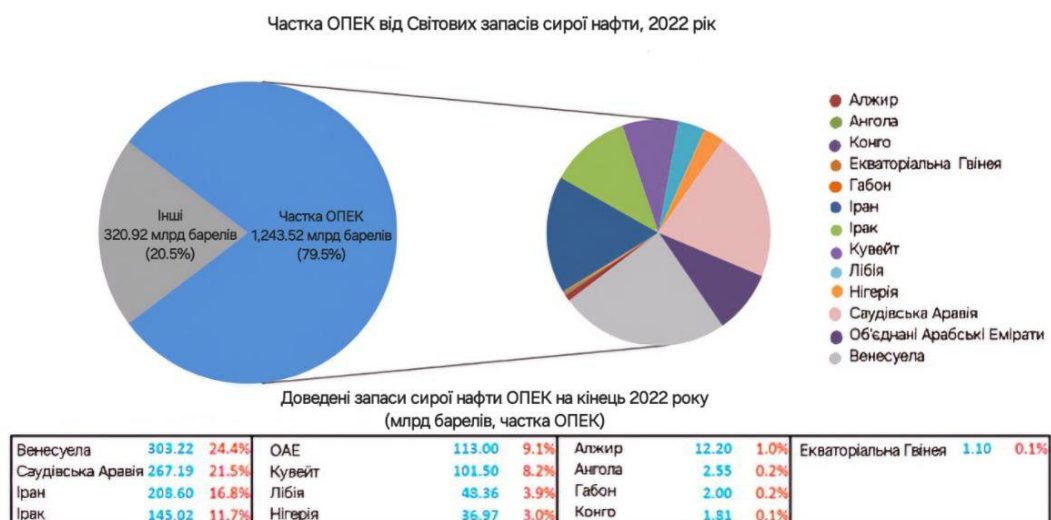

Рис. 2.3. Частка ОПЕК від Світових запасів нафти, 2022 рік[18]

Венесуела володіє найбільшими доведеними запасами нафти в світі. Однак політична нестабільність і економічна криза в країні створюють потенційні загрози для регіону. Режим Ніколаса Мадуро, звинувачений у порушенні прав людини та недемократичних практиках, використовує нафтові доходи для підтримки свого правління. Це призводить до занепокоєння в сусідніх країнах та серед міжнародної спільноти.

Багато членів ОПЕК стикаються з конфліктами, пов'язаними з розподілом природних ресурсів, що додатково ускладнює ситуацію в

регіонах. Саудівська Аравія та Іран є двома найбільшими суперниками на Близькому Сході. Обидві країни борються за домінування в регіоні, використовуючи свої нафтові ресурси як засіб впливу. Саудівська Аравія підтримує сунітські країни і групи, тоді як Іран підтримує шіїтські рухи та уряди, такі як Хезболла в Лівані та хуситів у Ємені. Ця боротьба за вплив призводить до постійних конфліктів та нестабільності. Після падіння режиму Саддама Хусейна, Ірак намагається стабілізуватися. Проте боротьба між сунітськими, шіїтськими та курдськими фракціями за контроль над нафтовими ресурсами призводить до постійних конфліктів. Це ускладнює відновлення країни та її інтеграцію в міжнародну спільноту. Хоча ОАЕ та Катар є частиною Ради співробітництва арабських держав Перської затоки, їхні відносини напружені через політичні розбіжності. ОАЕ та Саудівська Аравія ввели блокаду проти Катару у 2017 році, звинувачуючи його у підтримці тероризму та занадто тісних зв'язках з Іраном. Лівія після повалення Муаммара Каддафі в 2011 році перебуває у стані хаосу. Різні фракції та уряди борються за контроль над нафтовими родовищами, що призводить до тривалого конфлікту та економічної нестабільності. Нігерія стикається з конфліктами у своїх нафтовидобувних регіонах через боротьбу за ресурси між урядом та місцевими збройними угрупованнями. Корупція, екологічні катастрофи та соціальна нерівність лише посилюють ці конфлікти. Алжир також має значні нафтові ресурси, але стикається з внутрішніми проблемами, включаючи політичну нестабільність та економічні труднощі, що призводить до соціальних заворушень. Габон, Ангола, Конго та Екваторіальна Гвінея - ці африканські країни, що входять до ОПЕК, також стикаються з проблемами, пов'язаними з управлінням нафтовими ресурсами. Корупція, недостатній розвиток інфраструктури та внутрішні конфлікти перешкоджають стабільному розвитку.

Члени ОПЕК мають значний вплив на світовий ринок нафти і можуть використовувати свої ресурси для політичного та економічного впливу. Проте внутрішні конфлікти та боротьба за контроль над природними ресурсами часто призводять до нестабільності як у самих країнах, так і в регіонах, де вони розташовані. Це створює додаткові виклики для міжнародної спільноти в контексті забезпечення стабільності та безпеки

РОЗДІЛ 3. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ З ЕКОНОМІЧНИМИ ПРИЧИНАМИ

Після завершення Другої світової війни міжнародна торгівля практично зупинилася, а національні валюти суттєво знецінилися. У Франції інфляція досягла 80% у 1946 році. Найскладніша ситуація склалась в Німеччині, яка не лише страждала від руйнувань, але й від накладених переможцями санкцій. Однією з таких санкцій був план Моргентау (1944 року), складений міністром фінансів США Генрі Моргентау. За цим планом мав відбутись поділ Німеччини, також її демілітаризація, ліквідація важкої промисловості та перетворення на аграрну країну. Хоча цей план був офіційно відхилений, у травні 1945 року окупаційні сили США отримали вказівку "не сприяти економічному відновленню Німеччини". У 1945-1946 роках в Німеччині відбувалися масові протести та голод внаслідок ліквідації промислового обладнання і було введено ембарго на імпорту сировини. США залишилися єдиною країною-переможцем у Другій світовій війні, яка зберегла свою економіку. Уряд США після Першої світової війни обрав шлях ізоляціонізму, але після Другої світової війни вирішив не повертатися до нього. До 1947 року Сполучені Штати витратили близько 14 мільярдів доларів на повоєнну підтримку Європи, що сьогодні з урахуванням інфляції становить приблизно 195 мільярдів доларів. Проте

велика частина цього капіталу була використана для гуманітарної допомоги біженцям і позик основним союзникам.

На початку 1947 року за висновками радників президента США Гаррі Трумена, по економіці, було передбачено що криза в Європі могла негативно вплинути на економіку США. Західна Європа, була одним з ключових партнерів по торгівлі, була більше не спроможна купувати товари з американського ринку, що могло призвести до скорочення виробництва та зростання безробіття у Сполучених Штатах. Крім того, політичні радники висловлювали занепокоєння через зростаюче ідеологічне протистояння з Радянським Союзом. Країни Східної Європи під впливом Кремля почали перетворюватись на соціалістичні держави. На економічному тлі труднощів комуністичний рух набирив силу навіть у Франції. Щоб зберегти Західну Європу як союзника та зберегти позиції Сполучених Штатів у світі, Білий дім вирішив діяти комплексно та швидко. У березні 1947 року президент Трумен оголосив новий курс зовнішньої політики, відомий як доктрина Трумена, яка базувалася на стримуванні комуністичних режимів через економічну допомогу країнам під радянською загрозою.

До літа 1947 року фахівці розробили стратегію економічної допомоги Європі. Авторами плану були Вільям Клейтон, Джордж Кеннан, Герберт Гувер, Дін Ачесон, Чарльз Болен та інші. Презентував проект Джордж Маршалл, призначений державним секретарем США в січні 1947 року. Маршалл був ветераном двох світових воєн і лідером, відомим своїми принципами.

Маршалл підтримував план допомоги Європі, але різко критикував інші дії Білого дому. Наприклад, він виступав проти визнання Сполученими Штатами держави Ізраїль у 1948 році, передбачаючи масштабний конфлікт

на Близькому Сході. Він також звинувачував Трумена у такий спосіб використати американських євреїв на свою підтримку у виборах.

Європа погодилася на пропозицію Америки, а також погодиласящо процвітання Європи неможливе без економічної стабільності вчорашніх ворогів - Італії і, зокрема, Німеччини. Після цього почалися тривалі і важкі переговори про деталі - яку форму матиме американська допомога, як вона розподілятиметься і хто контролюватиме витрати. Кожна країна відстоювала власні інтереси, тому дискусія затягнулася майже до кінця 1947 року. Сполучені Штати надали допомогу Франції, Австрії та Італії на суму 40 мільйонів доларів. Крім того, до участі в переговорах були запрошені країни Східної Європи. Американці надали допомогу СРСР, який на папері залишався союзником. У Білому домі розуміли, що Конгрес не схвалить таку допомогу, а Кремль навряд чи її прийме. Таким чином, вийшло так, що Радянський Союз не лише відмовився, але й заборонив східноєвропейським країнам, які перебували під його контролем, брати участь у переговорах. Спочатку Чехословаччина і Польща прийняли американську пропозицію.

Чехословаччина вже була під радянською окупацією, і на перших післявоєнних виборах комуністи отримали лише третину місць у парламенті, але все ж вони підтримували ідею Плану Маршалла. Згодом у червні 1947 року чехословацький прем'єр-міністр Клемент Готвальд і міністр закордонних справ Ян Масарик після зустрічі зі Сталіним у Москві відмовилася від американської допомоги.

Сталін прагнув створити собі імідж «рятівника Європи». Тому він демонстративно відправляв мільйони тонн зерна до країн соціалістичного табору, незважаючи на голод у самому СРСР через поганий врожай. Радянська пропаганда також звинувачувала США в тому, що вони покинули зруйновану і зuboжілу Європу.

Після оголошення Сполученими Штатами плану Маршалла Радянський Союз скликав у Польщі зустріч європейських комуністів. Андрій Жданов, тодішній головний кремлівський ідеолог і пропагандист, представив нову позицію Москви. Жданов розділив світ на два ворогуючі табори: «імперіалістичний на чолі з США і демократичний на чолі з СРСР». Досягнувши домовленості з Європою, Білий дім почав просувати план Маршалла в США. Урядовці усвідомлювали, що пропозиція витратити ще більше грошей на Європу не буде популярною серед пересічних американців. Крім того, необхідно було переконати опонентів-республіканців, які мали більшість у Конгресі. Одним з економічних аргументів, наведених для виправдання витрат, було те, що існує ймовірність повторення Великої депресії. Цей аргумент ґрунтувався на інформації за період між жовтнем 1929 і 1939 років, коли світова економічна криза почалася з краху фондового ринку в США. Найбільший вплив Велика депресія мала на США, Канаду, Велику Британію, Німеччину та Францію.[19]

Це не було довгостроковим рішенням. Жорстка реакція Радянського Союзу дала демократу Трумену додатковий козир. Економічні та політичні аргументи були об'єднані під тезою, що «комунізм процвітає в бідності». Ще одним козирем був авторитет держсекретаря Маршалла, формального автора плану. Крім того, впливові республіканці були запрошені очолити комітети і структури, які повинні були контролювати виконання плану. Наприклад, Артур Ванденберг, республіканець, який брав участь у створенні ООН і очолював сенатський комітет з міжнародних відносин, був запрошений для нагляду за планом Маршалла. Так само Пол Гоффман, відомий тим, що врятував від банкрутства американського виробника фургонів і автомобілів «Студебекер», був запрошений контролювати витрати за Планом Маршалла.

У березні 1948 року президент Трумен вжив заходів обережності і зменшив суму допомоги, яку вимагали європейці, з 22 до 17 мільярдів доларів, що з урахуванням інфляції становить приблизно 283 мільярди доларів. Це було зроблено ще до того, як законопроект був поданий до парламенту. 1 квітня 1948 року проект був схвалений спеціальним комітетом, на другий - обома палатами Конгресу, на третій - президентом, а на четвертий - план Маршалла був запущений.

17 країн отримало фінансову допомогу, загальний її обсяг був 14 млрд дол. США, а саме такі країни як Великобританія(~24%), Франція(~20%), Італія(~12%), Західна Німеччина(~11%) отримали найвагоміші частки.

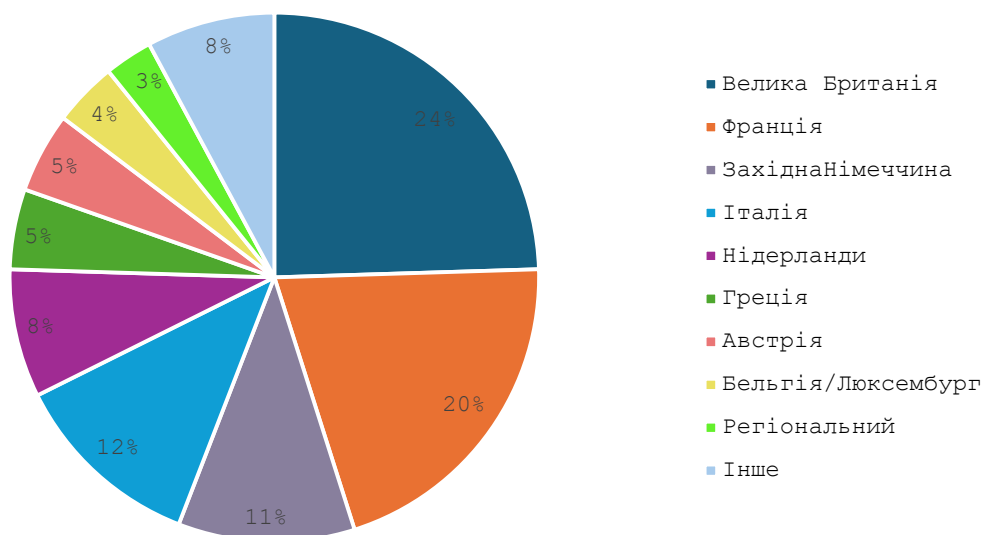

Рис. 3.1. Частка коштів виділена на кожну з країн відповідно до плану Маршалла[21] (Примітки: Інше* = Данія, Ісландія, Ірландія, Норвегія, Португалія, Швеція та Туреччина.)

Понад 80% допомоги за Планом Маршалла було надано у вигляді грантів і субсидій, які не потребували повернення. Спочатку Сполучені Штати безкоштовно постачали до Європи продовольство, сировину, промислове обладнання та сільськогосподарську техніку. Подальша схема передбачала, що європейські уряди закуповували американські товари, які

продавалися всередині країни за місцеву валюту. Всі кошти, отримані від продажу, залишалися в спеціальних фондах європейських країн, з яких фінансувалися великі проекти. Серед них - будівництво заводів, електростанцій та залізниць. Крім того, американські бізнесмени та промисловці ділилися з європейцями власним досвідом у сфері менеджменту, інновацій та маркетингу. Це призвело до переформатування європейського ринку відповідно до більш досконалої американської моделі. Лише менше 10% коштів йшло на позики. Відсоткова ставка була надзвичайно низькою, приблизно 2%, а термін - 35 років і більше. Деякі країни виплатили свої борги навіть раніше: Франція на початку 1960-х років, Західна Німеччина на початку 1970-х років. Наприклад, Велика Британія виплачувала інформаційну довідку до 2006 року. Сюди входили як борги за кредити за планом Маршалла, так і інші позики, які британці отримали від США та Канади після Другої світової війни.

За дотриманням умов Плану Маршалла стежила урядова Адміністрація економічного співробітництва, створена США, а також Організація європейського економічного співробітництва. У 1961 році вона була перетворена на Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка наразі об'єднує 37 країн з усього світу і надає допомогу країнам, що розвиваються, в тому числі й Україні. Крім контролю над усіма коштами і товарами, американці також вирішували, на які проекти витрачати гроші зі спеціальних фондів. При цьому американці ніколи не забували про свої інтереси. Наприклад, вони не дозволили будувати великі нафтопереробні заводи в Європі, щоб ті не конкурували з американськими компаніями. Крім того, ще 5% коштів з Плану Маршалла пішло ЦРУ на просування американських інтересів в Європі та протидію комуністичній пропаганді.

План Маршалла не був реалізований до кінця. У 1950 році США втрутилися у війну на Корейському півострові, що відвернуло увагу від Європи. План було зупинено в грудні 1951 року, що коштувало приблизно

13,3 мільярда доларів. З урахуванням інфляції ця цифра становить приблизно 170 мільярдів доларів. Однак цієї суми виявилось достатньо. З 1948 по 1953 рік ВВП Західної Європи зріс більш ніж на 30%, промисловість - на 40%, сільське господарство - на 11%, а обсяги торгівлі на європейському ринку - на 40%. Інфляція припинилася, державні бюджети стабілізувалися. Однак План Маршалла стосується не лише економіки. Трансатлантичні торговельні відносини швидко трансформувалися у військово-політичні, і в 1949 році був створений Північноатлантичний альянс, або НАТО. В рамках Європейського економічного співтовариства в 1950 році було створено Європейське об'єднання вугілля і сталі, яке згодом перетворилося на сучасний Європейський Союз.

Урегулювання конфлікту в Корейському півострові після Другої світової війни є яскравим прикладом між розвитку двох кардинально протилежних країн, які мале одне походження. Історичне минуле Корейського півострова характеризується двома великими конфліктами: війною між Північною і Південною Кореєю та збройним конфліктом між Південним і Північним В'єтнамом. Ці конфлікти відбувалися під час холодної війни, періоду глобальної політичної та військової напруженості між Сполученими Штатами та Радянським Союзом.[20]

Вплив Сполучених Штатів на внутрішні справи Південної Кореї знайшов своє відображення в режимі Рі Сін Мана, який передбачав надання військової підтримки та навчання, двосторонні економічні відносини та ідеологічну уніфікацію. Лише після завершення Другої світової війни Корея була звільнена від японського колоніального панування. Як і інші колоніальні держави, Японія окупувала Корею, будуючи залізниці та покращуючи інфраструктуру. Розширення можливостей матеріального обміну сприяло зростанню корейської економіки. Однак, вивчаючи колоніальну історію країни, не можна забувати про жорстоке поводження

колонізаторів з корінним населенням. Японія пограбувала величезну кількість ресурсів Кореї, особливо в період, що передував початку війни. Отже, після капітуляції і поразки Японії корейське суспільство і політичні партії опинилися в стані нестабільності і хаосу, а по всій країні з'явилися різні політичні голоси. Такі лідери як Сін Ман Рі та Кім Ір Сен прагнули досягти національної єдності. Для Південної Кореї військова допомога та політична підтримка, надана Сполученими Штатами під час Корейської війни, має велике значення для майбутнього країни. До висадки в Інчхоні ситуація в Корейській війні зайшла в глухий кут. Північна Корея мала сильні позиції, тоді як південнокорейський режим перебував під тиском. Відносини між Південною Кореєю та Сполученими Штатами також стали ближчими в цей період. Стабілізувався і зміцнився режим Син Ман Рі, який мав значний вплив на внутрішні справи Південної Кореї і заклав фундамент для подальшої політики Південної Кореї.

Після закінчення Холодної війни дослідники міжнародних відносин почали аналізувати проксі-війни, які відбувалися в різних країнах. Проксі-війна - це форма опосередкованого контролю, зазвичай за участю великої держави, яка співпрацює з місцевими політичними елітами, щоб отримати контроль над країною або регіоном.

Іноземну допомогу, отриману Південною Кореєю, можна розділити на дві основні категорії. Перша - це військова допомога, яка в основному проявилася під час війни. Друга - економічна допомога та інвестиції, які продовжувалися і після війни. Після проксі-війни військова та економічна іноземна допомога з боку США змінила політичну ситуацію та історію Корейського півострова. Вплив американської військової допомоги та підтримки Південної Кореї знайшов своє відображення у відвоюванні Сеула в Корейській війні. Крім того, військова підтримка США дозволила Південній Кореї швидко розвинути свої сучасні збройні сили. До Корейської війни метою Сполучених Штатів щодо Південної Кореї була

допомога в усуненні комуністичної загрози на півночі. З цією метою Сполучені Штати направили до Південної Кореї військових радників з метою розбудови невеликого війська. Конгрес США продовжував надавати економічну допомогу Південній Кореї до початку Корейської війни. З 1949 по 1950 рік Сполучені Штати надали Міністерству оборони Південної Кореї 301 мільйон доларів. Сполучені Штати були змушені допомагати Південній Кореї у стримуванні експансії та загрози з боку Радянського Союзу в Азії. З іншого боку, дії та вимоги південнокорейського лідера Сін Ман Рі сприймалися як потенційна загроза, що вимагала стриманості. Сполучені Штати і Організація Об'єднаних Націй мали різні погляди на цілі Рі. Навіть серед країн-членів Альянсу існували розбіжності в поглядах. Наприклад, Канада і Велика Британія були менш завзятими у боротьбі з комунізмом, ніж Сполучені Штати. Надаючи допомогу, США вів проксі-війну проти комунізму, розгорнувши сухопутні війська у Кореї, а американський уряд рекомендував, щоб усі сили Організації Об'єднаних Націй перебували під контролем США .[21] Проксі-війна не лише забезпечила фундамент для повоєнного розвитку Південної Кореї з найбільш інтуїтивно зрозумілого військового аспекту, але й забезпечила людей засобами до існування та основою функціонування суспільства для повоєнного розвитку. Американську військову допомогу можна вважати життєво важливим фактором для Сін Ман Рі та південнокорейського уряду, щоб повернути Сеул і владу. Однак тривалі переговори, які стали результатом цієї проксі-війни, призвели до розбіжностей між цілями Сполучених Штатів як головної держави і Південної Кореї як проксі-держави. На відміну від початкової мети стримування або навіть ліквідації комунізму в Північній Кореї, Сполучені Штати під час переговорів виступали за перемир'я. Під час переговорів Рі неодноразово звертався до президента і Конгресу США з проханням продовжити війну. Під час переговорів деякі внутрішні політики також не були прихильниками продовження війни з Північною

Кореєю. Навіть якби Рі мав владу і здійснював політичні вбивства, дуже ймовірно, що тривала війна і жертви викликали б суспільне обурення і протести.

Навіть після закінчення холодної війни кількість військ зменшилася, але тривала військова підготовка дала Південній Кореї сучасну армію і бойові технології. Наявність військової бази в Південній Кореї слугує для запобігання прямому нападу на країну, а в разі чого робить її найбільш озброєною країною Східної Азії.

Обґрунтування прийняття економічної іноземної допомоги можна пояснити трьома ключовими факторами: економічною стабільністю, національною реконструкцією та прагненням Рі до політичної влади.

Існує багато причин для надання допомоги. Під час холодної війни головною турботою великих держав була проблема регіональної стабільності, спричинена ідеологічним протистоянням, а не загальні причини надання допомоги після холодної війни. Уряд Рі ефективно використовував іноземну допомогу для сприяння економічному зростанню, тоді як значні потреби Південної Кореї в імпорті спонукали Сполучені Штати сприйняти потенціал взаємовигідних економічних відносин. Як наслідок, міжнародне співтовариство модифікувало свою надзвичайну та гуманітарну допомогу, щоб заохотити соціальний розвиток Південної Кореї після війни.[22] Продовження іноземної допомоги сприяло швидшому досягненню Південною Кореєю позитивного торговельного балансу. Він створив основу для розгортання іноземної допомоги, яка забезпечила фундамент і керівництво для економічного розвитку та соціальної стабільності Південної Кореї. Це також заклало основу для перетворення Південної Кореї на розвинену країну.

З економічної точки зору, після завершення Корейської війни Південна Корея зазнала швидкої трансформації від слаборозвиненої економіки до індустріальної держави, значною мірою завдяки притоку

іноземної допомоги .[23] Наприклад, між 1952 і 1956 роками в рамках ініціативи «Громадянська допомога Кореї» (CRIK) було надано допомогу на суму 475 мільйонів доларів. [24] Допомога, отримана під час Корейської війни, в першу чергу була спрямована на продовольство та медичне обслуговування, тоді як подальший приплив іноземної допомоги сприяв підвищенню продуктивності праці та прискоренню розбудови держави. Під час маріонеткової війни Рі наголошував на геополітичному значенні ситуації, що склалася, і тому американська допомога була необхідною. Однак після завершення Корейської війни Сполучені Штати прагнули, щоб Південна Корея надала пріоритет фінансній стабільності, тоді як Рі виступав за національну незалежність і відбудову.[25] Незважаючи на розбіжності в думках, Сполучені Штати вирішили надати допомогу Південній Кореї. У середині країни Рі заохочував і збільшував державні інвестиції та кредитування. Що стосується іноземної допомоги, то він створив інституціоналізовану систему управління допомогою без посередників. У світлі подальшого розвитку Південної Кореї протягом десятиліть після війни можна стверджувати, що ефективне використання іноземної допомоги за часів уряду Сін Ман Рі заклало підвалини для майбутнього прогресу Південної Кореї у подоланні бідності та диктатури і перетворило її на демократичну країну.

Можна стверджувати, що громадяни з більшою свободою краще здатні зробити свій внесок у розбудову демократії. Тим не менш, для країни, яка переживає перехід до нового режиму і потребує всебічної реконструкції, політична стабільність має першорядне значення для тих, хто перебуває при владі.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження міжнародних конфліктів та їх економічних факторів впливу виявлено їх складність та взаємозалежність. Це означає,

що міжнародні конфлікти не обмежуються одними і тими самими причинами виникнення чи процесом перебігу або ж методами врегулювання.

У першому розділі було вивчено сутність поняття міжнародні конфлікти та їх залежність від економічних факторів впливу. Аналіз показав, що економічні інтереси та ресурси часто є ключовими причинами або каталізаторами конфліктів між державами. Окрему увагу приділено процесу глобалізації, який значно ускладнив і взаємо пов'язав країни та їхні економіки. Це ускладнило вирішення конфліктів, оскільки локальні суперечки тепер можуть мати далекосяжні економічні наслідки, впливаючи на глобальні ринки та міжнародні відносини. Крім того, в першому розділі були розглянуті різні теорії, що притаманні сучасним реаліям міжнародних відносин та конфліктів. Зокрема, які допомагають зрозуміти стратегії та поведінку держав у конфліктних ситуаціях, а також концепції комплексної взаємозалежності та економічного взаємозв'язку, які пояснюють, як глобалізація впливає на міжнародні конфлікти. Також у роботі розглянуто санкції як інструмент врегулювання поведінки країн, що створюють нестабільну ситуацію у своїх регіонах. Санкції можуть бути ефективним засобом досягнення дипломатичних цілей без застосування військової сили, впливаючи на економіку країни-порушника та змушуючи її змінити свою політику. Однак, ефективність санкцій залежить від їх масштабу та підтримки з боку міжнародної спільноти.

У другому розділі було детально розглянуто санкції як інструмент міжнародного тиску та їх практичне застосування. Особлива увага приділялася тому, як країни організації БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південна Африка) знаходять способи обходити ці санкції та розвивають свої взаємовідносини у протизахідним країнам. БРІКС країни використовують різноманітні стратегії, щоб зменшити вплив західних санкцій на свої економіки. Вони розширюють внутрішню торгівлю

та збільшують обсяги торгівлі в національних валютах, мінімізуючи залежність від долара США. Ці країни також активно інвестують у спільні інфраструктурні проекти та укладають двосторонні угоди, що зміцнює їхні економічні зв'язки та створює нові ринки збуту. Таким чином, у другому розділі показано, що санкції, хоча й можуть бути ефективними інструментами тиску, мають свої обмеження. Вплив природних ресурсів, таких як нафтові резерви, значно змінює міжнародні відносини, а країни БРІКС та ОПЕК використовують свої ресурси для обходу санкцій та зміцнення політичних зв'язків, що зменшує ефективність санкційних заходів.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було проаналізовано світовий досвід вирішення міжнародних конфліктів. Розглянуто План Маршала як успішний приклад економічної допомоги, що сприяв відновленню Європи після Другої світової війни та створенню стабільного економічного середовища. Також досліджено розв'язання конфлікту на Корейському півострові, зокрема роль США у підтримці Південної Кореї. Розвиток Сеулу як економічного та політичного проксі США продемонстрував, як стратегічна підтримка та економічна допомога можуть сприяти стабільності та процвітанню в регіоні. Цей досвід показує, як поєднання дипломатичних зусиль, економічної допомоги та військової підтримки може призвести до довготривалого миру та стабільності.

Таким чином, у роботі наголошується на складності ситуації у світі та важливій ролі розуміння конфліктів і методів їх врегулювання для досягнення миру та стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. МІЖНАРОДНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ. *Pidru4niki.com*.
URL: https://pidru4niki.com/20030625/psihologiya/mizhnarodniy_politichniy_konflikt.

2. "Germany says preparing for possible China export control impact". Reuters.
URL: <https://www.reuters.com/markets/commodities/germany-says-preparing-possible-china-export-control-impact-2023-07-05/>
3. "Weaponizing Critical Minerals, China Selects Gallium as Tool of Choice". Investornews. URL: <https://investornews.com/critical-minerals-rare-earths/china-selects-critical-mineral-gallium-as-weapon-of-choice/>
4. "Why US strikes will only embolden the Houthis, not stop their attacks on ships in the Red Sea". THE CONVERSATION. URL: <https://theconversation.com/why-us-strikes-will-only-embolden-the-houthis-not-stop-their-attacks-on-ships-in-the-red-sea-221588>
5. "Brexit Britain has 'significantly underperformed' other advanced economies, Goldman Sachs says". CNBC. URL: <https://www.cnn.com/2024/02/14/brexit-has-sliced-5percent-off-uk-economic-growth-goldman-sachs-says.html>
6. "Не по дорозі з Лондоном: чи варто очікувати відокремлення Шотландії та Північної Ірландії від Британії?" .Аналітичний центр ASTRADA. URL : <https://adastra.org.ua/blog/ne-po-dorozi-z-londonom-chi-varto-ochikuvati-vidokremlennya-shotlandiyi-ta-pivnichnoyi-irlandiyi-vid-britaniyi>
7. "Рівновага по Нешу" . LibreTexts. URL: https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%3A_%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF_%D0%B4%D0%BE_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D1%83/16%3A_%D0%86%D0%B3%D1%80%D0%B8_%D1%82%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0/16.02

[%3A_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B3%D0%B0_%D0%BF%D0%BE_%D0%9D%D0%B5%D1%88%D1%83](#)

8. “Simulating Global Conflicts with Game Theory”. Medium. URL: https://medium.com/@romulo_pauliv/simulating-global-conflicts-with-game-theory-b99ad028c4dd
9. “Sanctions: What they are, Common Types, & How to Screen Customers” . Unit21. URL: <https://www.unit21.ai/fraud-aml-dictionary/sanctions>
10. “Early data indicates strong month of U.S. crude buying by China”. NGHI SON REFINERY AND PETROCHEMICAL LLC. URL: <https://nsrp.vn/latest-article/early-data-indicates-strong-month-of-u-s-crude-buying-by-china/>
11. “Charted: Comparing the GDP of BRICS and the G7 Countries” . Visualcapitalist. URL: <https://www.visualcapitalist.com/charted-comparing-the-gdp-of-brics-and-the-g7-countries/>
12. “Oil traders are flocking to sanctions-free Venezuela”. The Economist. URL: <https://www.economist.com/the-americas/2023/11/09/oil-traders-are-flocking-to-sanctions-free-venezuela>
13. “Прокуратура Венесуели видала ордер на арешт Хуана Гуайдо. URL: <https://euronews.com/2023/10/06/venezuela-guaido-arrest-warrant>
14. “Hawala”. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hawala>
15. “Енергогігант США готується до виходу з проєктів у Північному морі після 55 років роботи”. ЕКОНОМІЧНА ПРАВДА. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/05/16/713772/>
16. EU Sanctions Map. URL: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>
17. Відео: “Розширення БРІКС загрожує західному світовому порядку?”. Good Times Bad Times Україна. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ITc6CEwhMBo&t=199s&ab_channe

[l=GoodTimesBadTimes%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0](#)

18. “OPEC Annual Statistical Bulletin 2023”. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm
19. “76 years ago, the Marshall Plan helped Western Europe recover from the war and resist the Communists.”. Бабель. URL: <https://babel.ua/en/texts/105633-76-years-ago-the-marshall-plan-helped-western-europe-recover-from-the-war-and-resist-the-communists-this-is-how-much-the-united-states-paid-and-received-for-this>
20. Seth M J. A concise history of Korea: From antiquity to the present. Rowman & Littlefield Publishers, 2019.
21. History. Watch full episodes of your favorite shows. The History Channel, 2009. Retrieved from URL: <https://www.history.com>
22. Kwon J K, Kang J M. The East Asian model of economic development. Asian-pacific Economic Literature, 2011, 116–130.
23. Kalu K A, Kim J. Foreign aid and development in South Korea and Africa: A Comparative Analysis of Economic Growth, 2021.
24. Chung Y. South Korea in the fast lane: economic development and capital formation. Oxford University Press, 2007.
25. Kim J. Foreign aid and economic development: The success story of South Korea. Pacific Focus, 2011, 26(2), 260–286.